

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ÇOCUKLUK ÇAĞI OTİZMİ HAKKINDA BİLGİ DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Examination of the Knowledge Levels of Healthcare Professionals about Childhood

Autism in Terms of Various Variables

Rukiye ARSLAN¹ Derya YANIK²

^{1,2}Batman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Batman

Geliş Tarihi / Received: 22.04.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 17.08.2022

ÖZ

Bu çalışma, sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı kesitsel olarak planlanmış olan bu çalışma, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde bulunan bir ilde Sağlık Bakanlığı'na bağlı Eğitim ve Araştırma hastanesinde yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini, tanı/tedavi sürecinde aktif rol alan 336 sağlık çalışanı oluşturmuştur. Araştırma, veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 210 sağlık personelinin katılımı ile tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri; "Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu" ve "Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 24.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının %42.4'ü 26-35 yaş aralığında, %65.2'si kadın, %56.7'si lisans mezunu, %68.6'sı hemşire/ebe pozisyonunda çalışmaktadır. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının "Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi" puan ortalamaları 10.99±4.66 olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının cinsiyet, OSB'li hastası olma ve OSB hakkında eğitim alma durumu ile çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0.05). Lisans ve lisansüstü mezunu sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyinin lise mezunu sağlık çalışanlarından yüksek olduğu (F:8.006, p<0.001) belirlenmiştir. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlara göre sağlık çalışanlarının cinsiyet, eğitim durumu, görevi, OSB'li hasta bakma ve OSB hakkında eğitimi alma durumu gibi çeşitli değişkenlerin sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bilgi düzeyi, Otizm spektrum bozukluğu, Sağlık çalışanları.

ABSTRACT

This study is aimed to examine the level of knowledge of healthcare workers about childhood autism in terms of various variables. This descriptive cross-sectional study was carried out in the Education and Research Hospital of the Ministry of Health in a province located in the Southeastern region of Turkey. The universe of the study consisted of 336 healthcare workers who took an active role in the diagnosis/treatment process. The research was completed with the participation of 210 health personnel who filled out the data collection forms completely. The data of the research; It was collected using the "Socio-Demographic Characteristics Information Form" and the "Healthcare Professionals Information Questionnaire on Childhood Autism". Analysis of data was done using the SPSS 24.0 statistical package program. 42.4% of the health personnel participating in the study are between the ages of 26-35, 65.2% are women, 56.7% are undergraduate graduates, and 68.6% are working as nurses/midwives. The points averages of the health workers attending the study were 10.99 ± 4.66 on the "Information Survey on the Childhood Age of Health Workers' Autism". There has been a statistically significant relationship between gender, having a patient with ASD and having received education about ASD and their knowledge levels about childhood autism (p<0.05). It was determined that the level of knowledge about childhood autism of undergraduate and graduate health workers was higher than that of high school graduate health workers (F:8.006, p<0.001). According to the results from our study, it was concluded that health workers affected the level of information about childhood autism by various variables such as gender, education status, duty, caring for patients with ASD and receiving education about ASD.

Keywords: Autism spectrum disorder, Health workers, Information level.

GİRİŞ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), erken çocukluk döneminden itibaren belirtileri görülmeye başlayan ve etkileri yaşam boyu devam eden nöro gelişimsel bir bozukluktur. OSB'li çocukların bilinen en belirgin özelliği sosyal iletişim ve etkileşimde yaşadıkları sınırlılıklardır. Ayrıca sınırlı ilgi alanı, göz teması kurmada güçlük, tekrarlayan davranışlar, rutinlere gereğinden fazla bağlılık, duyuşsal uyaranlara anormal tepkiler verme ya da gereğinden fazla tepkisiz kalma, dil becerilerinde yetersizlikler vb. davranışlar da OSB'li çocuklarda görülen diğer özelliklerdir (American Psychiatric Association [APA], 2005; American Psychiatric Association [APA], 2013; Arslan ve Sağlam, 2021a; 2021b; Graham, 2008; Fuentes, 2010; Kalash, 2009; Kasilingam, Waddington ve Meer, 2021).

OSB'nin son 15 yılda yaygınlığı artmıştır ve hızla artan bu yaygınlık oranları endişe yaratmaktadır. Günümüzde her 59 çocuktan 1'inin OSB'li olduğu ve bunun dünya nüfusunun %1'ini oluşturduğu tahmin edilmektedir (Kasilingam vd., 2021; King ve Bearman, 2009; Balderaz, 2020). OSB'nin yaygınlığının son yıllarda artmasında; çocuğa tanı konmasını sağlayan mevcut kriterlerin aralığının genişletilmiş olması, ileri ebeveyn yaşı, tanı ve taramada kullanılan araçların hem sayısının hem de kullanımının artması ve özellikle sağlık çalışanlarının bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının konu ile ilgili artmış olması gibi nedenler gösterilmektedir (APA, 2013; Arslan ve Sağlam, 2021a; Eyüpoğlu, 2019; Lord ve Luyster, 2006).

OSB; teşhisi zor olan bir bozukluktur çünkü ortaya çıkan en erken göstergeleri çocukta görülen belirgin bir anormal durumdan ziyade çocuktaki tutarlı sosyal ve iletişim davranışlarının yokluğuna bağlıdır. Günümüzde hala fiziksel veya biyolojik bir belirteci bulunmayan OSB'de tanı ve değerlendirme genellikle bozuklukla ilgili çocuğun davranışsal özelliklerinin varlığının belirlenmesine bağlıdır. Bir nesil öncesine kadar, OSB'li çocukların çoğu okul çağına kadar tanı alamazken bu durum hem sendromla ilgili farkındalığın artması hem de daha iyi tanı önlemlerinin bir sonucu olarak değişmiştir (Feinstein, 2010; Rutter, 2006).

OSB'de sağlık çalışanlarının değerlendirmesi, çocuğun tanı alması için geçerli standart olmaya devam etmektedir. Çünkü sağlık çalışanları OSB'li çocuğa tanı koymak için diğer herhangi bir hastalık için gerçekleştirdiği kan ve idrar tahlili, radyolojik testler vb. gibi tetkikler aracılığıyla yapmamaktadır. Teşhis, çocuktaki mevcut davranışları, onların gelişimsel özelliklerini ve sosyal becerilerini izleyerek konmaktadır. Bu açıdan OSB'li çocuklarla ilk iletişime geçen sağlık çalışanının bilgi ve farkındalık düzeyleri tanı konulabilmesi için son derece önemlidir (Elder, Kreider Brasher ve Ansell, 2017; Pirinççi, Aksu, Abacıgil ve Okyay

2019; Sayan ve Durat, 2007). Özellikle aile sağlığı merkezinde çalışan; bebek ve çocuk izlemi yapan sağlık çalışanlarının gelişimsel izlemede OSB hakkındaki bilgi düzeyinin istenilen düzeyde olması çocukta var olan gelişimsel sapma veya OSB tanı özelliklerinin ayırt edilmesi açısından son derece önemlidir (Gölbaşı ve diğerleri, 2021). Bu nedenle bu çalışmada, sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

Hipotez 1. Sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyi yeterlidir.

Hipotez 2. Sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyi yeterli değildir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı kesitsel olarak planlanmış olan bu çalışma, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde bulunan bir ilde Sağlık Bakanlığı'na bağlı Eğitim ve Araştırma hastanesinde çalışan, tanı ve tedavi süreçlerinde aktif rol alan sağlık personellerinin (hekim/diş hekimi, hemşire, ebe, sağlık teknikeri) katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi:

Araştırmanın evrenini; Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde bulunan bir ilde Sağlık Bakanlığı'na bağlı Eğitim ve Araştırma hastanesinde çalışan ve tanı/tedavi sürecinde aktif rol alan 336 sağlık çalışanı oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir. Çalışmaya, 326 sağlık çalışanı davet edilmiş olup çalışmaya katılmayı kabul eden ve anket formlarını dolduran 222 sağlık çalışanı araştırmaya alınmıştır. Çalışmaya katılan 12 sağlık çalışanının tanı ve tedavi sürecinde aktif rol almadığı anlaşılmış ve bu 12 kişinin verileri çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma toplam 210 sağlık çalışanının katılımı ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu ve Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi kullanılarak toplanmıştır.

Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu

Bu form, sağlık çalışanlarının tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından ilgili literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Gölbaşı ve diğerleri, 2021). Bu form; sağlık çalışanlarının yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, varsa çocuk sayısı, eğitim düzeyi, görevi, mesleki çalışma süresi, ailesinde veya çevresinde OSB'li birey varlığı ve varsa yakınlığı, daha

önce OSB'li bir hastasının olup olmadığı, daha önce OSB hakkında eğitim alıp almadığı gibi soruların yer aldığı toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi (SÇ-OBA)

Bakare, Ebigbo, Agomoh ve Menkiti (2008) tarafından, sağlık çalışanları arasında çocukluk otizmine ilişkin bilgi düzeyini belirlemek için geliştirilen anketinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Börte-Gürbüz ve diğerleri (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik analizinde yapı geçerliliği ve ölçüt geçerliliği yöntemleri kullanılmıştır. Anketin iç tutarlılık katsayısı .97 olarak belirlenmiştir. Anket, otizmin dört alanı ile ilgili toplam 19 maddeden oluşmaktadır. Alan 1; sosyal etkileşim (8 madde), Alan 2; iletişim (1 madde), Alan 3; davranışsal örüntü (4 madde) ve Alan 4; bozukluğun özellikleri (6 madde) ile ilgili maddeler içermektedir. Her madde “evet”, “hayır” veya “bilmiyorum” şeklinde yanıtlanır. Doğru cevaplar 1 puan, diğer cevaplar 0 puan alır. Anketten alınabilecek olası toplam puan 0 ile 19 arasındadır. Anketten alınan toplam puan yükseldikçe çocukluk otizmi hakkındaki bilgi düzeyinin yüksek olduğu kabul edilir (Börte-Gürbüz ve diğerleri, 2019). Bu çalışmada ölçeğin Cronbachs Alpha katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya ait veriler, katılımcılara araştırmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra gönüllülük ilkesi doğrultusunda toplanmıştır. Veri toplama formları, Google formlar aracılığı ile oluşturulmuş ve katılımcılara anket linki gönderilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan sağlık personelleri veri toplama formlarını cevaplayarak araştırmaya katılımı sağlamıştır.

Çalışmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Batman Üniversitesi Bilimsel Etik Kurulu'ndan 13.04.2022 tarih ve 52831 sayılı karar numaralı etik kurul izni alınmıştır. Anket formları ile ilgili araştırmacı tarafından katılımcılara; araştırmanın amacı, kimler tarafından yürütüldüğü ve anket formlarının nasıl doldurulacağına ilişkin anket formun üst kısmında yer alan bir açıklama eklenerek bilgi verilmiştir. Ayrıca bu açıklamada anket formunu dolduran ve gönderen katılımcının araştırmaya katıldığına dair gönüllü onam vermiş olduğu ve araştırmadan çekilmek isterse araştırmacılara mail yoluyla ulaşarak araştırmadan çekildiğini bildirmesi gerektiğine dair bir ibare de yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 24.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında birim sayısı (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılıma uyma durumu Shapiro-Wilk ve Kolmogorow-Smirnov testleri, Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılarak belirlenmiştir. Grup karşılaştırmalarında; iki grup karşılaştırmasında bağımsız örneklerde t testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Çalışmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının %42.4'ü 26-35 yaş aralığında, %65.2'si kadın, %60.5'i evli ve %55.2'si çocuk sahibidir. Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının %56.7'si lisans mezunu, %68.6'sı hemşire/ebe pozisyonunda çalışmakta ve %37.1'i 1-5 yıl mesleki tecrübeye sahiptir. Sağlık çalışanlarının %58.6'sı çevresinde OSB'li birey olmadığını, %95.2'si ailesinde OSB'li birey bulunmadığını, %68.6'sı daha önce OSB'li hastasının olmadığını ve %77.1'i daha önce OSB hakkında eğitim almadığını bildirmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Sağlık Personellerine Ait Özellikler

Özellik	n (210)	(%)
Yaş		
20-25 yaş	37	17.6
26-35 yaş	89	42.4
36-45 yaş	72	34.3
45 yaş ve üstü	12	5.7
Cinsiyet		
Kadın	137	65.2
Erkek	73	34.8
Medeni Durum		
Evli	127	60.5
Bekar	83	39.5
Çocuk Varlığı		
Çocuk var	116	55.2
Çocuk yok	94	44.8
Öğrenim Durumu		
Lise	11	5.2
Ön Lisans	23	11.0
Lisans	119	56.7
Lisansüstü	57	27.1
Görev		
Doktor/ Diş Doktoru	41	19.5
Hemşire/Ebe	144	68.6
Sağlık Teknikeri (ATT, Diş Teknikeri, Tıbbi Sekreter)	25	11.9
Çalışma Süresi		

1-5 yıl	78	37.1
6-10 yıl	37	17.6
11-15 yıl	40	19.0
16-20 yıl	33	15.7
21-25 yıl	9	4.3
25 yıl ve üstü	13	6.3
Çevrenizde OSB'li Birey		
Var	87	41.4
Yok	123	58.6
Ailenizde OSB'li Birey		
Var	10	4.8
Yok	200	95.2
OSB'li hastanız oldu mu		
Evet	66	31.4
Hayır	144	68.6
OSB eğitimi aldınız mı		
Evet	48	22.9
Hayır	162	77.1

Sağlık çalışanlarının “Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi” puan ortalamaları 10.99 ± 4.66 olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının yaşları ve çalışma süreleri ile çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Çalışmaya katılan kadın sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeylerinin erkek sağlık çalışanlarından yüksek olduğu ($p < 0.001$), OSB'li hastası olan sağlık çalışanlarının OSB'li hastası olmayanlara göre ($p = 0.012$) ve OSB hakkında eğitimi alan çalışanların almayan çalışanlara göre ($p < 0.001$) bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sağlık çalışanlarının eğitim düzeyi ile çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Lisans ve lisansüstü mezunu sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyinin lise mezunu sağlık çalışanlarından yüksek olduğu ($F: 8.006$, $p < 0.001$) belirlenmiştir. Sağlık teknikerlerinin çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeylerinin doktor/dış doktoru ve hemşire/ebelere göre daha anlamlı düzeyde daha düşük olduğu ($p < 0.001$) saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Sağlık Personellerinin Bazı Özellikleri ile Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi (SÇ-OBA) Arasındaki İlişki

Özellikler	n	(SÇ-OBA) ($\bar{X} \pm SS$)
$\bar{X} \pm SS$		10.99±4.66
Yaş		
20-25 yaş	37	12.43±3.27
26-35 yaş	89	10.29±4.80
36-45 yaş	72	11.22±4.61
45 yaş ve üstü	12	10.33±6.73
F, p		2.008,0.114

Cinsiyet		
Kadın	137	12.21±3.56
Erkek	73	8.68±5.56
t, p		4.914, 0.000
Eğitim durumu		
Lise ^a	11	6.00±5.25
Ön lisans ^b	23	8.73±5.21
Lisans ^c	119	11.83±4.15
Lisansüstü ^d	57	11.10±4.57
F, p		8.006, 0.000
Fark: ^{a-c} , ^{a-d}		
Görev		
Doktor/ Diş Doktoru ^a	41	11.31±3.95
Hemşire/Ebe ^b	144	12.06±3.85
Sağlık Teknikeri (ATT, Diş Teknikeri, Tıbbi Sekreter) ^c	25	4.24±4.53
F, p		4.851, 0.000
Fark: ^{a-c} , ^{b-c}		
Çalışma Süresi		
1-5 yıl	78	11.10±4.27
6-10 yıl	37	11.05±4.55
11-15 yıl	40	9.27±5.61
16-20 yıl	33	11.63±4.19
21-25 yıl	9	13.77±1.85
25 yıl ve üstü	13	11.84±5.52
F, p		1.993, 0.081
OSB'li hastasının olma durumu		
Evet	66	12.06±3.70
Hayır	144	10.50±4.98
t, p		2.529, 0.012
OSB eğitimi alma durumu		
Evet	48	13.62±2.40
Hayır	162	10.20±4.89
t, p		6.598, 0.000

a,b,c,d Çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre (posthoc-test: Tukey) alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler ölçek puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir.

TARTIŞMA

Sağlık çalışanlarının otizm bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan çalışmada elde edilen bulgular ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmamızda, sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgisinin, “Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Otizmi Hakkında Bilgi Anketi”nden aldıkları puan ortalamaları göz önüne alındığında orta düzeyde olduğu söylenebilir. Hollanda’da aile sağlığı merkezinde çalışan doktorlarla yapılan bir çalışmada da doktorların OSB bilgi düzeyinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir (Van't Hof vd., 2020). Çalışmamızda elde edilen bilgi düzeyi puan ortalaması Börte-Gürbüz ve diğerleri (2019) ile Keklik ve Nazik’in (2021) çalışma sonuçlarına göre daha düşük bulunmakla birlikte onların çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının yaşları ve çalışma süreleri ile çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır. Gölbaşı ve diğerlerinin (2021) aile sağlığı merkezlerinde çalışan sağlık çalışanları ile yaptığı çalışmanın

sonuçlarına bakıldığında yaş ve meslekteki yıl sayısının OSB hakkında bilgi sahibi olma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Araştırmanın sonuçları çalışmamızı destekler niteliktedir. Ancak yapılan diğer bir çalışmanın sonucuna bakıldığında yaş ve tıp fakültesinden mezun olduktan sonra geçen süre ile OSB hakkında bilgi sahibi olmak arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Sabuncuoğlu, Cebeci, Rahbar ve Hessabi, 2015). Amerika Birleşik Devletleri'nde, Acil Tıp Teknikerleri ve Paramediklerin OSB hakkındaki bilgi düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada da çalışmamızın aksine, mesleğe yeni başlayan ve genç profesyonellerin OSB bilgi düzeyinin daha deneyimli ve daha yaşlı profesyonellere göre yüksek olduğu belirlenmiştir (Wachob ve Pesci, 2017). Pakistan'da pratisyen hekimlerle yapılan bir çalışmada da otuz yaşından küçük ve beş yıldan az mesleki deneyime sahip hekimlerin OSB bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Rahbar, İbrahim ve Assassi, 2011).

Çalışmaya katılan kadın sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeylerinin erkek sağlık çalışanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumun, çalışmamıza katılan kadın sağlık çalışanlarını sayısının erkeklerin yaklaşık iki katı olmasından kaynaklanabileceği gibi kadınların birer anne adayı/anne olmalarının çocuklardaki gelişimsel farklılıklar konusunda erkeklere oranla daha duyarlı ve dikkatli olmaları nedeniyle de olabileceği düşünülmektedir. Literatürde çalışmamızı destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır. Gölbaşı ve diğerlerinin Sivas İl merkezinde çalışan aile hekimleri ve onlarla çalışan aile sağlığı çalışanları ile yaptıkları çalışmada; kadın çalışanların OSB bilgi düzeyinin erkek çalışanlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gölbaşı vd., 2021). Benzer şekilde Sabuncuoğlu ve diğerleri de Aile Hekimliği uzmanlık eğitimi alan asistanlar ile gerçekleştirdikleri çalışmada; kadın asistanların OSB bilgi düzeyinin erkek asistanlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Sabuncuoğlu vd., 2015).

Araştırmada elde edilen diğer bulgulara bakıldığında, OSB'li hastası olan sağlık çalışanlarının OSB'li hastası olmayanlara göre ve OSB hakkında eğitim alan sağlık çalışanlarının almayanlara göre bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak sağlık çalışanlarının aldıkları eğitime ek olarak karşılaştıkları yeni vakaların da bir konu hakkındaki bilgi düzeyleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Çalışmamıza benzer olarak, Börte-Gürbüz ve diğerleri yaptıkları çalışmada; otizmlili birey takibi yapan ve otizm konusunda eğitim alan sağlık çalışanlarının OSB bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Börte-Gürbüz ve diğerleri, 2019). Hemşirelerin OSB bilgi düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada OSB'li bireylerle çalışma ve OSB eğitim programına katılma durumunun OSB bilgi düzeyini etkilediği belirlenmiştir (Keklik ve Nazik, 2021). Hastane

personeline verilen OSB eğitim etkinliğini değerlendiren başka bir çalışmada da verilen OSB eğitiminin hastane personeline OSB'ye yönelik bilgi ve tutum üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Lucarelli vd., 2018). Çalışmamızdan elde edilen bu bulgular literatürü destekler niteliktedir.

Çalışmamızda, sağlık çalışanlarının eğitim düzeyi ile çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Lisans ve lisansüstü mezunu sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyinin lise mezunu sağlık çalışanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlık teknikerlerinin çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeylerinin doktor/dış doktoru ve hemşire/ebelere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir. Literatürde çalışmamızı destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır. Polonya'da Tıp Fakültesi ve pedagoji fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, alt sınıftaki öğrencilerin OSB bilgi düzeyinin üst sınıftaki öğrencilerden düşük olduğu (Kostiukow, Poniewierski, Strzelecki ve Samborski, 2020), Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada (Hayat, Meny, Salahuddin, Alnemary, Ahuja ve Azeem, 2019) ise psikiyatristlerin OSB bilgi düzeyinin pratisyen hekimlerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Uganda'da sağlık çalışanları ile yapılan bir araştırmada da psikiyatri alanında çalışan sağlık çalışanlarının OSB bilgi düzeyinin diğer sağlık çalışanlarına göre yüksek olduğu ve eğitim düzeyi ile OSB bilgi düzeyi arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Namuli, Nakimuli-Mpungu, Mwesiga ve Joyce, 2020). Çitil ve arkadaşları da ülkemizde yaptıkları çalışmada uzman çocuk doktorlarının OSB bilgi düzeyinin asistan doktorlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (Çitil vd., 2021). Çalışmamızdan elde edilen bu bulgular literatür ile paralellik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çalışmamızda, sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgisinin orta düzeyde olduğu, çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi sahibi olma ile yaş ve çalışma süresi arasında bir ilişkinin olmadığı, kadın sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkında bilgi düzeylerinin erkek sağlık çalışanlarından yüksek olduğu, OSB'li hastası olan sağlık çalışanlarının OSB'li hastası olmayanlara göre ve OSB hakkında eğitim alan sağlık çalışanlarının eğitim almayan sağlık çalışanlarına göre bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca lisans ve lisansüstü mezunu sağlık çalışanlarının çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeyinin, lise mezunu sağlık çalışanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlık teknikerlerinin çocukluk çağı otizmi hakkındaki bilgi düzeylerinin doktor/dış doktoru ve hemşire/ebelere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Sağlık çalışanlarına hizmet içi eğitim verilerek onların çocukluk çağı otizmi hakkında daha fazla bilgi edinmesinin sağlanması,
- Sağlık çalışanlarının OSB'li vakaları gözlemleyebileceği eğitim ortamlarının oluşturulması,
- Üniversitelerde sağlık ile ilgili bölümler için OSB'yi tanıtıcı ders içeriklerinin oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association (2005). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4. Baskı). Washington, American Psychiatric Associatio, 66-77.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. (5. Baskı). Washington, American Psychiatric Associatio, 50-59.
- Arslan, R. ve Sağlam, M. (2021a). *Otizimli çocuklar ve duyuşsal gelişimlerini destekleyici alternatif bir program*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Arslan, R. ve Sağlam, M. (2021b). Investigating the effects of sensory development support program prepared for mothers on sensory and social development of children with autism, *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 15 (9), 2624-2629. doi: 10.53350/pjmhs211592624
- Bakare, M. O., Ebigbo, P. O., Agomoh, A. O. ve Menkiti, N. C. (2008). Knowledge about childhood autism among health workers (KCAHW) questionnaire: description, reliability and internal consistency. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 4, 1-8.
- Balderaz, L. (2020). Social skills interventions for adults with ASD: A review of the literature. *Journal of Psychosocial Rehabilitation and Mental Health*, 7, 45-54.
- Börte-Gürbüz, Ö., Aksu, H. ve Eser, E. (2019). Validity and reliability of the Turkish version of the knowledge about childhood autism among health workers questionnaire, *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 29(4), 765-773. doi: 10.1080/24750573.2019.1637326.
- Çitil, G., Çöp, E., Açikel, S. B., Sarı, E., Karacan, C. D. ve Şenel, S. (2021). Assessment of the knowledge and awareness of pediatric residents and pediatricians about autism spectrum disorder at a single center in Turkey. *J Community Psychol.*, 49(7), 2264-2275. doi: 10.1002/jcop.22646.
- Elder, J. H., Kreider, C., Brasher, S. N. ve Ansell, M. (2017). Clinical impact of early diagnosis of autism on the prognosis and parent-child relationships. *Psychol Res Behav Manag*, 10, 283-92.
- Eyüpoğlu, M. (2019). *Çocukluktan erişkinliğe otizm spektrum bozukluğu*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Feinstein, A. (2010). *A history of autism conversations with the pioneers*. United Kingdom: Wiley-Blackwell.
- Fuentes, C. T. (2010). Sensation and action in autism spectrum disorder [For the Degree of Doctor of Philosophy]. Johns Hopkins University.
- Gölbaşı, H., Demirel, Y., Nemmezi-Karaca, S., Uzun-Çiçek, A. ve Sarı, S. A. (2021). Sivas il merkezinde otizm spektrum bozukluğunun (OSB) yaygınlığı ve aile sağlığı merkezleri sağlık çalışanlarının OSB farkındalıkları. *Cukurova Med J*, 46(3), 998-1008. doi: 10.17826/cumj.904937
- Graham, J. (2008). *Autism, discrimination and the law a quick guide for parents, educators and employers*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

- Hayat, A. A., Meny, A. H., Salahuddin, N., Alnema, F. M., Ahuja, K. R. ve Azeem, M. W. (2019). Assessment of knowledge about childhood autism spectrum disorder among healthcare workers in Makkah- Saudi Arabia. *Pak J Med Sci.*, 35(4), 951-957. doi: <https://doi.org/10.12669/pjms.35.4.605>
- Kalash, L. A. (2009). Perspectives of parents who have a child diagnosed with an autism spectrum disorder. (Doktora Tezi). North Dakota University.
- Kasilingam, N., Waddington, H. ve Meer, L.V.D. (2021). Early intervention for children with autism spectrum disorder in New Zealand: What children get and what parents want. *International Journal of Disability Development and Education*, 68 (4), 521-537. doi: 10.1080/1034912X.2019.1696949
- Keklik, D. ve Nazik, E. (2021). Knowledge about childhood autism among nurses in Turkey: A cross-sectional descriptive study. *Perspect Psychiatr Care.*, 57(4), 1637-1644. doi: 10.1111/ppc.12729.
- King, M. ve Bearman, P. (2009). Diagnostic change and the increased prevalence of autism. *International Journal of Epidemiology*, 38(5), 1224-1234, <https://doi.org/10.1093/ije/dyp261>
- Kostiukow, A., Poniewierski, P., Strzelecki, W. ve Samborski, W. (2020). Assessment of student's knowledge and awareness of autism spectrum disorder. *Pol Merkur Lekarski*, 22, 48(284), 87-92.
- Lord, C. ve Luyster, R. (2006). Early diagnosis of children with autism spectrum disorders. *Clinical Neuroscience Research*, 6(3-4), 189-194.
- Lucarelli, J., Welchons, L., Sideridis, G., Sullivan, N. R., Chan, E. ve Weissman, L. (2018). Development and evaluation of an educational initiative to improve hospital personnel preparedness to care for children with autism spectrum disorder. *J Dev Behav Pediatr*, 39(5), 358-364. doi: 10.1097/DBP.0000000000000580
- Namuli, J. D., Nakimuli-Mpungu, E., Mwesiga, E. K. Ve Joyce, N. S. (2020). Knowledge gaps about autism spectrum disorders and its clinical management among child and adolescent health care workers in Uganda: a cross-sectional study. *EC Psychol Psychiatr.* 9(9), 112-121.
- Pirinççi, S., Aksu, H., Abacıgil, F. ve Okyay, P. (2019). Tıp fakültesi 6. sınıf öğrencilerinde otizm spektrum bozukluğu ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 26(3), 97-102.
- Rahbar, M. H., İbrahim, K. ve Assassi, P. (2011). Knowledge and attitude of general practitioners regarding autism in Karachi, Pakistan. *J Autism Dev Disord*, 41(4), 465-474. doi: 10.1007/s10803-010-1068-x.
- Rutter, M. (2006). Autism its recognition, early diagnosis, and service implications. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 27(2), 54-58.
- Sabuncuoğlu, M., Cebeci, S., Rahbar, M. H. ve Hessabi, M. (2015). Autism spectrum disorder and attention deficit hyperactivity disorder: knowledge and attitude of family medicine residents in turkey. *Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care*, 9 (2), 46-53. doi: 10.5455/tjfm.178559
- Sayan, A. ve Durat, G. (2007). Risk tanılaması yoluyla otizmin erken teşhisi: Hemşirenin rolü. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(4), 105-113.
- Wachob, D. ve Pesci, L. J. (2017). Brief report: knowledge and confidence of emergency medical service personnel involving treatment of an individual with autism spectrum disorder. *J Autism Dev Disord*, 47(3), 887-891. doi: 10.1007/s10803-016-2957-4.
- Van't Hof, M., Van Berckelaer-Onnes, I., Deen, M., Neukerk, M. C., Bannink, R., Daniels, A. M., Hoek, H. W. ve Ester, W. A. (2020). Novel insights into autism knowledge and stigmatizing attitudes toward mental illness in dutch youth and family center physicians. *Community Ment Health J*, 56, 1318-1330. <https://doi.org/10.1007/s10597-020-00568-w>